מפניני הפרשה - מאמר

הישועה מצפה לנו

סגולה רווחת בישראל המבוססת על מדרש רבה - אם אבדה לאדם אבידה ואינו מוצאה יעמוד ויאמר, יצטט דברי המדרש: בבראשית רבה פרשת וירא: **"אמר רבי בנימין, הכל בחזקת סומין עד שחקדוש ברוך הוא מאיר את עיניהם. מן הכא: "ויפקח אלוקים את עיניה"**.

מעשה קורותם של הגר וישמעאל ידוע: הגר תועה יחד עם ישמעאל בנה במדבר, הנער קודה מחום, המים כלו מהחמת, הנער מתעלף והיא משליכה אותו תחת אחד השיחים, שיצל עליו, ומתרחקת לבל תראה במותו.

הנער משווע למים, והקב"ה שומע את תפילתו: **"ויפקח אלוקים את עיניה ותרא באר מים, ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער"**.

לא נאמר בתורה הבקב"ה ברא לה מעיין חדש, או שנבעו מים בדרך נס. אלא שנפקחו עיניה לראות את המעיין שהיה שם כבר מקודם. המעיין היה אך הגר לא ראתה אותו ולא הבחינה בו עד שפקחו עיניה ממרום.

לכן, בכל אבידה, שאנו יודעים שהיא מצויה אבל נעלמה מעינינו, מצטטים אנו את דברי רבי בנימין במדרש הנ"ל, כדי שהקדוש ברוך הוא יפקח עינינו ונמצא אותה.

אבל האם זה רק באבידה? במקורותנו אנו מוצאים שחז"ל גילו לנו שאין הדברים אמורים רק במציאה. אלא בכל מצב קשה, בכל צרה ומצוקה, חייבים אנו לדעת שיש מוצא, שכבר הוכנה הישועה.

כך לדוגמא אמרו חז"ל במסכת מגילה יג: **"אחר הדברים האלה - אחר מאי אמר רבא: אחר שברא הקדוש ברוך הוא רפואה למכה. דאמר ריש לקיש: אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן ברוא להם רפואה תחילה, שנאמר (הושע ז') כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים - אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן ואחר כך ברוא להם רפואה, שנאמר (ישעיהו יט') ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא.**

כיוצא בדבר אמרו, שכאשר באו בני ישראל למרה ולא יכלו לשתות ממימי האגם המרים, צעק משה רבינו אל ה'. הורה הקדוש ברוך הוא למשה רבינו על עץ, השליכו אל המים ונמתקו המים.

"שם שם לו חוק ומשפט", ממנו אנו למדים: דע לך, שחוק הוא זה, משפט הבורא יתברך: בכל מקום בו יש חלילה מרירות לישראל – כבר הכין הקב"ה האמצעי להמתקתה! אלא שיש להתפלל לבורא שיפקח את העיניים, שיסיר את הלוט, שיגלה את התרופה. ולכן כשמשה רבינו צעק ושיווע לה', ה' האיר את עיניו!

בתקופות שונות ובפרט בתקופה זו רבים כל כך שואלים: מה יהיה. מה יהיה עם המצב הביטחוני, הכלכלי, המדיני, הציבורי והאישי.

הכל קודר, הכל צולע, הכל בנסיגה. ואנחנו יודעים את התשובה, שברגע אחד יכול הכל להשתנות לטובה. לא צריך להתחולל כל נס, לא נצרך שינוי טבע לשם כך.

נתפלל לה' אלוקינו שהוא אבינו שבשמים, כשנישא את עינינו למרום נזכה להארה ממרום, שהרי רק נשיאת חן בעיני בורא עולם, וכבר המצב מעצמו, מתוכו, יהפך לטוב.

צריך רק לשאת חן בעיני הבורא יתברך, וזאת - על ידי אהבת הבריות, ע"י תשובה, ותפילה וצדקה, המעבירים את רוע הגזירה! חבל לחכות!

בין אדם לחבירו

על כל אדם לעזור לחבירו ככל יכולתו, וכן עליו לחפות על חסרונותיו של חבירו, כפי שהוא מחפה על חסרונות עצמו, ואם הוא רואה אדם שכועס על חבירו מסיבה כלשהי, עליו להשתדל לסלק מאותו אדם את הכעס כלפי חבירו בטענות ואמתלאות. להיפך ממידת האנשים הרעים ששמחים במפלת חבריהם, וחושפים חסרונותיהם, ועושים השגגות לזדונות לעין כל ומעוררים בזה מדנים ומחלוקות, ועוד שמתהללים בזה שעשו חוכמה וגבורה, והאמת היא שהחוכמה וגדולה היא להיות מן הטובים המקיימים מצווה זו כראוי.

שואל ומשיב

שאלה: האם בנות רווקות הסמוכות על שלחן הוריהן, צריכות להדליק נרות שבת, והאם צריכות לברך על הדלקת הנרות?

תשובה: הדבר ברור מאד מצד עיקר ההלכה, שמצות הדלקת הנרות חלה על עקרת הבית בלבד, אולם השאלה היא כשהבנות רוצות להחמיר על עצמן מצד חסידות להדליק נרות שבת בחדריהן לפני נישואיהן, האם צריכות לברך על הדלקת הנרות.

המרדכי שבת פרק ב', כתב שאברכים שהולכים ללמוד תורה, ולא נמצאים אצל נשותיהם, צריכים להדליק נר שבת ולברך עליו, משום שהדלקת נר בשבת חובה, אבל מי שהוא אצל אשתו אין צריך להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת עליו בשבילו. וכן פסק מרן בשו"ע סימן רסג'.

לפי זה נראה שהבנות שרוצות להחמיר ולהדליק בחדריהן, לא יברכו על הדלקת הנר, מכיוון שאמם מדליקה בחדר האוכל בברכה וברכה זו פוטרתן, וכל שכן אם הבנות מדליקות באותו החדר שהאמם מדליקה, שבודאי שאין להם לברך, וברכה לבטלה היא.

מרן בשו"ע סימן רסג כתב, שנים או שלשה בעלי בתים שאוכלים במקום אחד, נכון להיזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד.

וכתב הרמ"א אבל אנו אין נוהגים כן. וטעמו לפי שמברכים על תוספת האורה. אולם נראה שכל זה בבעלי בתים שונים החלוקים בעיסתם, אבל בנות הסמוכות על שלחן הוריהן, אינן רשאות לברך, אף לדעת הרמ"א. וכן כתב מרן הגאון החיד"א בספר ברכי יוסף בשיורי ברכה סימן רסג..

סיכום: אין כל חובה על הבנות רווקות הסמוכות על שולחן הוריהן להדליק נרות שבת, ומעולם לא נהגו בנות ספרדות לעשות כן.

ואם ברצונן להחמיר על עצמן להדליק נרות שבת בחדריהן, אסור להן לברך על הדלקת הנרות, אלא יכוונו לצאת בברכת אמם ואז ידליקו הנרות בחדריהן בלא ברכה.

ומכל מקום אין למחות בידי בנות מעדות אשכנז המדליקות נרות שבת בחדריהן בברכה, מפני שיש להן על מי לסמוך. (עפ"י שו"ת יחווה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

חושבי מחשבות

כתוב בפרשה לגבי הגעת המלאכים אל לוט: **"וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה"** (פרק יט', א'). נשים לב להבדל בין אברהם ללוט בהתגלות המלאכים. אצל אברהם אפילו שלא כמלאכים נדמו לו, ולפי חז"ל לערבים המשתחווים לעפר רגליהם (בבא מציעא פו:), הרי הכתוב מתאר שמיד כשאברהם ראה אותם - "וירא ויריץ לקראתם מפתח האהל" (לח', ב').

אפילו שהיה חולה ואפילו שעמד ודיבר באותו רגע עם הקב"ה, עזב את הכול וריץ לקבל את פני שלושת האנשים הללו. לא כן לוט: "ולוט ישב בשער סדום וירא לוט ויקם לקראתם". לא כתוב: "וירא ויריץ לקראתם", ואפילו לא "וירא ויקם לקראתם", אלא "וירא לוט ויקם לקראתם".

והשאלה - אם כתוב: "ולוט יושב בשער סדום", היה מספיק לכתוב "וירא ויקם לקראתם"?! אלא נראה שתחילה "וירא לוט" - לוט בדק אם זה כבוד בשבילו לקום לקראת האנשים או לא, ורק אחרי שראה שמולו ניצבים מלאכים ולא אנשים סתם, הוא קם.

לביטוי מלאך יש שתי משמעויות: שליח או מלאך אלוקים. אין פלא שלוט יכול לראות בהם מלאכי אלוקים, גם הגר, שהייתה מצרית, ראתה מלאכים, ואף שבאותה עת לא היו לו אורחים אחרים, והם באו אליו בשעה שישב פנוי בשער סדום, לא ריץ לקראתם. זהו אחד ההבדלים בין אברהם ללוט.

אעפ"י שתכונת קבלת אורחים הייתה טבועה במשפחתו של אברהם, והחסד היה צריך להיות טבוע בלבו של לוט, הרי ברגע שלוט עבר לסדום ונתמנה להיות שופט (בראשית רבה נ', ג') עמדה לפניו השאלה אם כבוד הוא עבורו לקום לקראת האנשים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אלברט בן עזיזה שעיה ז"ל — החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה — שלום בן שלום כתריאל ע"ה

משה בן יוסף- לסינגר - פריזנר — מרסל שלמה בן הירש דוד ז"ל

יצחק בן סלחה שרם ז"ל — גלעד בן דניאל ושרית אלמליח ע"ה והי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ע"ה והי"ד

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה — רבקה פרי בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

לאה בת משה לסינגר ז"ל — סולטנה בת לאה כהן ז"ל

אסתר בת ג'ונג'ון גורי ז"ל

בס"ד יד' לחודש מרחשוון ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 06
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

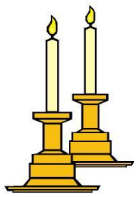
פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וירא
מפטירים

"וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי הַנְּבִיאִים"
(מלכים ב' פרק ד' א')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:22
יציאת השבת:	17:20
זמן רבנו תם:	17:52

הכוונה ומקום הנחת התפילין, עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן כה' סעיף ה', פירט את הכוונות שיש לכוון בעת הנחת התפילין: **"יכוין בהנחתם שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים, על הזרוע כנגד הלב, ועל הראש כנגד המוח, כדי שנזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו, ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו. וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח, וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות, ובזה יזכור הבורא וימעיט הנאותיו".**

'משנה ברורה'

האם כוונה זו מעכבת? במשנה ברורה ס"ק טו', כתב שכוונה זו היא לכתחילה, ובדיעבד יצא גם אם כיוון רק לשם קיום מצוות תפילין: "...**וכתב הפרי מגדרים דמכל מקום בדיעבד אפילו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא**"

'ילקוט יוסף'

ב 'ילקוט יוסף' סימן כה' - מד' הדגיש תחילה את המקור ואת החשיבות לכוון את הכוונות שכתב מרן, וסיים שבדיעבד די אם כיון לקיום המצוה: "...**ובדיעבד אם כיון רק לשם מצוה בלבד, יצא**".

סיכום: מכיון שמפורש בתורה טעמה של מצות תפילין, "למען תהיה תורת ה' בפיך, כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים", חשוב לכוון בהנחתם את הכוונות שלעיל, אך בדיעבד אם כיון רק לשם מצוה בלבד, יצא.

מקום הנחת תפילין של יד

לגבי מקום הנחת התפילין כתוב: 'וְקָשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ, וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ' (דברים ו, ח). ודרשו חז"ל במנחות לז: לגבי של יד: 'על ידך' - זו קיבורת, כלומר השריר שבזרוע. ולגבי של ראש: 'בין עיניך' - זה הקודקד. בהמשך, דנה הגמרא במקור הדברים ובמיקום המדויק של הנחת התפילה של יד: "...**אמר מר: ידך - זו קיבורת. מנלן? דתנו רבנן: על ידך - זו גובה שביד, אתה אומר: זו גובה שביד, או אינו אלא על ידך ממש? אמרה תורה: הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש, מה להלן בגובה שבראש, אף כאן בגובה שביד. רבי אליעזר אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: 'יהיה לך לאות', לך לאות - ולא לאחרים לאות; ר' יצחק אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: ושמתם את דברי אלה על לבבכם...וקשרתם - שתהא שימה כנגד הלב...**" **מפרש רש"י: גובה.** קיבורת דהוא אצל הכתף: **ידך ממש.** כף: **מה להלן בגובה שבראש.** כדילפינן לקמן מקראי: **ולא לאחרים לאות.** שלא יראו החוצה ואי בכף מיתחזי לכולי עלמא: **קיבורת.** כנגד הלב היא:

מדברי הגמרא עולה שיש שלוש עקרונות לגבי מקום הנחת תפילה של יד:

א. הנחתם בגובה שביד, החלק העליון שבזרוע - קיבורת.
ב. 'לך לאות' – הנחתם כלפי גוף האדם ולא כלפי חוץ.
ג. הנחתם צריכה להיות כנגד הלב.

בגמרא הוזכרו שני המושגים 'קיבורת' ו'גובה של יד', ונחלקו הראשונים כיצד לפרש מושגים אלה הלכה למעשה. יש ראשונים מפוסקי אשכנז כגון התוספות במנחות לז. ד"ה קיבורת, והרא"ש, בהלכות תפילין סימן יח' שפירשו שמדובר על האיזור שבין כף היד למרפק (האמה).

לעומתם, רוב הראשונים ובכללם רבנו תם בתוספות מנחות לז. והרמב"ם בהלכות תפילין פרק ד' - ב' פסקו שיש להניחם על החלק בין המרפק לכתף. הם ביססו את שיטתם על כך שבמקומות רבים בש"ס כתוב שמניחים תפילין על הזרוע, ובוודאי הכוונה לחלק שבין המרפק לכתף.

רמב"ם

להלן לשון הרמב"ם בהלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד' הלכה ב': "**של יד קושר אותה על שמאלו על הקיבורת והוא הכשר התופה שבמרפק שבין פרק הכתף ובין פרק הזרוע שנמצא כשהוא מדבק מרפקו לצלעיו תהיה תפילה כנגד לבו ונמצא מקיים והיו הדברים האלה על לבבך**".

טור: ב'טור' בסימן כז' פירט כיצד מתבצעת הנחת התפילה של יד למעשה: "**מקום הנחתן, של יד בזרוע שמאל בגובה הכשר שבפרק שבין הקנה לכתף ויטה אותה מעט לצד ימין בענין שכשיכוף זרועו למטה יהיו כנגד לבו ולא יהא דבר חוצץ ביניהם לבשרו...והרצועה יכרוך אותה סביב זרועו עד שיגיע לאצבע האמצעי וכורכה סביבו שלש פעמים**".

פסיקה להלכה בשו"ע

כך נפסק להלכה בשו"ע בסימן כז' - א'. מדברי מרן יחד עם דברי הרמ"א יוצא שיש להקפיד שכל הבית יהיה מונח בחצי התחתון של הזרוע.

מקום הנחתן של יד בזרוע שמאל, בכשר התפוח שבעצם שבין הקובד"ו וביה השחי. ויטה התפילה מעט לצד הגוף בענין שכשיכוף זרועו למטה יהיו כנגד לבו, ונמצא מקיים 'והיו הדברים האלה על לבבך' (דברים ו, ו). והרמ"א הוסיף בהגה: "**וצריך להניח בראש העצם הסמוך לקובד"ו, אבל לא בחצי העצם שסמוך לשחי**". לגבי מיקום המעברתא, שהיא החלק בבית התפילה דרכו עוברת הרצועה וקשר 'י' הצמוד לבית של התפילה של יד נפסק בשו"ע סימן כז' - ב' וג'. סעיף ב': **המנהג הנכון שיהא היו"ד של קשר תפילה של יד לצד הלב, והתפילה עליו לצד חוץ. יש ליזהר שלא תזוז יו"ד של הקשר מהתפילה.** סעיף ג': **המנהג הנכון לתקן שהמעברתא שבה הרצועה עוברת תהא מונחת לצד הכתף, והקציצה לצד היד.**

פינת העורך

ה' הבטיח לאברהם "**ויירש זרעך את שער אויביו**" (כב' יז'), אמנם לא תמיד ניצח עם ישראל בקרבות. הוא ניגף לפני הפלשתים, הבבלים, הרומאים וכו'. אולם אלו הם הפסדים בקרבות מקומיים, במלחמה הגדולה בת אלפי שנים. הבשורה היא שלה' הישועה ועם ישראל ינצח. כדברי הרמב"ן: "**הנה הובטח שלא יגרום שום חטא שיכלה זרעו או שיפול ביד אויביו ולאל יקום – והנה זו הבטחה שלימה בגאולה העתידה לנו!**" - במהרה בימנו, אמן!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים עדי ושלמה אנפול הי"ו לרגל הולדת בתם הללי הי"ו.

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לגדלה עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרוי ותקוה ליבוביץ הי"ו לרגל לידת בנם סלע דוד הי"ו והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו ולגדלו עם כל ילדיכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. ולמאיר ושושי לרר הי"ו סבא וסבתא יקרים – יהי רצון שתירוו נחת מכל יוצאי חלציכם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

האם ברהמ"ז פוטרת מאכל שברכתו מעין שלוש

בית יוסף

בבית יוסף בסימן רח' אות יז' מקשה מהירושלמי על הקביעה שניתן לברך ברכת המזון כברכה אחרונה על תמרים, ויישב את קושייתו ע"י שעשה חילוק - לכתחילה אין לברך ברכת המזון כברכה אחרונה על אכילת תמרים אולם בדיעבד אם בירך עליהם ברכת המזון יצא ואינו צריך לחזור ולברך.

"ויש להקשות על סברא זו מדאיתא בירושלמי פרק כיצד מברכין (הלכה ה') רב הונא אכל תמרי עם פיסתיה, אמר ליה רב חייא בר אשי שובקן בתר מזונך ואת מברך עליהון תחלה וסוף ומשמע דאחר סעודה היינו קודם ברכת המזון כמו שנתבאר בסימן קע"ז...הרי דתמרי לא מיפטרי בברכת המזון ושמא יש לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד פטרי".

ספר הלכות גדולות

לעומת זאת בספר הלכות גדולות סימן א' - הלכות ברכות פרק שישי בעמוד סה' כתב שחביצא - תבשיל העשוי מקמח, תמרים וחמאה, הנאכלת בסעודה ברכת המזון פוטרתה מברכה אחרונה, מפני שהיא נחשבת למאכל מזין, לעומת זאת תמרים ורימונים הנאכלים בסעודה לא נפטרים בברכת המזון מפני שאינם מזינים: **דברים הבאין לאחר סעודה ונאכלין לאחר סעודה כגון תמרי ורומני ושאר מגדי, ואיתינון וקא אכיל להון בתוך סעודה, טעונין ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם. חביצא דקאכיל ליה בתוך הסעודה מאי טעמא לא צריך ברכה אחריו דכיון דמין מזון הוא מיפטר בברכת המזון, אבל תמרי ורומני ושאר מגדי, דלאו מין מזון הוא לא מיפטרי בברכת המזון.**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף יז' כדעת רבנו יונה, שאדם האוכל דייסה וכדומה שמברכים עליה ברכה ראשונה מזונות וברכה אחרונה "מעין שלוש", אם יברך ברכת המזון במקום ברכה מעין שלוש, לא יצא, אבל אם שתה יין או אכל תמרים ובירך עליהם ברכת המזון כברה אחרונה יצא.

"ברכת שלש אינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דייסא אין ברכת המזון פוטרתו, אבל ביין ברכת שלוש פוטרתו, שאם בירך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא. והוא הדין אם בירך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא. ואפילו לא אמר אלא ברכת הזן, בין על היין בין על התמרים, יצא. ואם נזכר עד שלא חתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש".

פרי חדש

הפרי חדש בסימן רח' סעיף יז' תמה על פסיקה זו של מרן, ולדעתו אם אכל דייסה מחמישה מיני דגן ובירך עליהם ברכת המזון כברכה אחרונה יצא, משום שדבר ברור ופשוט שדייסה כזו מזינה יותר מתמרים.

משנה ברורה

המגן אברהם בס"ק כה' כתב שניתן לברך ברכת המזון כברכה אחרונה על תמרים, משום שהם מזינים ואין להם שבה נוסף שניתן להכין מהם, אבל לא על אכילת דייסה מפני שאומנם היא מזינה, אבל יש אפשרות להכין מהקמה לחם שהוא מאכל משובח יותר.

וכן כתב משמו במשנה ברורה בס"ק עה'. אולם בהמשך הוסיף שכמה פוסקים אחרונים פסקו להלכה שהמברך ברכת המזון כברכה אחרונה על דייסה יצא, שלא כדעת מרן.

בס"ק עו' ועז' הדגיש שברכת המזון יכולה להיות ברכה אחרונה על יין, אפילו אם שותים אותו לא בסעודה, מפני שהיין נחשב לדבר המזין, וכן הדין לגבי תמרים שהם מזינים, אבל לא לגבי שאר פירות משבעת המינים.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף כה' כתב, שברכת המזון פוטרת מברכה אחרונה, רק מאכלים המזינים.

בסעיף כו' כתב שהיות ורבים הלקו על פסיקת מרן, המסקנה היא שלמרות פסיקתו, אין להורות למי שבטעות בירך ברכת המזון כברכה אחרונה על אכילת דייסה מחמישה מיני דגן לשוב ולברך ברכה אחרונה.

כף החיים

ממה שפסק בכף החיים בסימן רח' ס"ק פז' עולה שהסכים לדעת הפרי חדש ועוד פוסקים הסוברים כמותו שמי שבירך ברכת המזון כברכה אחרונה על אכילת דייסה מחמישה מיני דגן וכדומה יצא ידי חובה ואינו צריך לחזור ולברך ברכה מעין שלוש.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רח' - דין ברכה מעין שלש סעיף ה' כתב שלא ניתן לברך ברכה "מעין שלוש" במקום ברכת המזון, ולכן אדם שאכל חצי כזית פת וחצי כזית עוגה, לא יברך ברכה אחרונה "מעין שלוש" ואם אין לו אפשרות להשלים לכזית באחד מהם, לא יברך כלל: **"האוכל חצי כזית פת, וחצי כזית מפת הבאה בכיסנין (עוגה), אינו יכול לצרפם לכזית ולברך עליהם לכתחילה מעין שלש, דיש לחוש לדעת הפוסקים הסוברים דברכה מעין שלש אינה פוטרת במקום ברכת המזון, והואיל ולא אכל כזית מהעוגה, אין הפת מצטרף לברך ברכה זו. וספק ברכות להקל. ולפיכך לכתחילה לא יאכל כנזכר, כדי שלא יכנס במחלוקת הפוסקים. ובדיעבד שאכל כן, אם יוכל ישלים עוד חצי כזית מהפת, ויברך ברכת המזון, או ישלים חצי כזית מהעוגה, ויברך ברכת על המחיה. (והוא שיהיה בתוך שיעור של אכילת פרס). ואם אין לו אפשרות להשלים לכזית, לא יברך ברכה אחרונה כלל. והוא הדין בזה במי שאכל עוגה שיעור חצי כזית, ואורז שיעור חצי כזית, שאינם מצטרפים לברך בורא נפשות. אבל אם אכל חצי כזית תפוח עץ וחצי כזית תפוז או שאר פרי העץ, או שיעור חצי כזית אבטיח וחצי כזית מילון, וכל כיוצא בזה, מצטרף לברך לאחריו נפשות.**

סיכום

מרן פסק להלכה בשולחן ערוך שברכת המזון אינה פוטרת מעין שלש, ולכן אדם האוכל דייסה וכדומה שמברכים עליה ברכה ראשונה מזונות וברכה אחרונה "מעין שלוש", אם יברך ברכת המזון במקום ברכה מעין שלוש, לא יצא, אבל אם שתה יין או אכל תמרים ובירך עליהם ברכת המזון כברכה אחרונה יצא, אפילו אם בירך רק את הברכה הראשונה - ברכת הזן, יצא. אבל במקרה כזה, אם נזכר לפני שחתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש".

פוסקים רבים תמהו על פסיקת מרן, שברכת המזון לא יכולה להיות ברכה אחרונה על אכילת דייסה וכדומה שמברכים עליה ברכה אחרונה "מעין שלוש", אבל יכולה להוות ברכה אחרונה על שתיית יין ואכילת תמרים, ולכן פסקו שברכת המזון יכולה להוות ברכה אחרונה על דייסה מחמישה מיני דגן, ומי שבירך עליהם ברכת המזון כברכה אחרונה יצא. ולדעת כולם ברכת המזון לא יכולה להוות ברכה אחרונה על אכילת שאר פירות אפילו הם משבעת המינים.

לכן מי שאכל עוגות או תמרים, ואחר כך רוצה ליטול ידיו ולאכול לחם, צריך תחילה לברך מעין שלוש לפני הנטילה, מפני שלכתחילה צריך לברך על כל אחד ברכה הראויה לו, ואין לפוטרם בברכת המזון, אבל אם שכח לברך עליהם וכבר נטל ידיו ובירך המוציא, כיוון שכבר חלה עליו חובת ברכת המזון, ומאכלים אלו נפטרים בברכת המזון, אין לברך עוד עליהם מעין שלוש, אלא יכווין לפוטרם בברכת המזון. אבל אם אכל פירות ומאכלים שאינם מזינים ושכח לברך עליהם ולא נזכר עד בירך המוציא, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה גם אחרי שאכל לחם, מפני שאינם מזינים ולא נפטרים בברכת המזון.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

מלבי"ם תהלים

עפ"י פירוש המלבי"ם אחרי שבפסוק א' פירט דוד המלך מהם הדברים שעושים האדם מאושר, וציין שהאושר בא בשלמות בשלשה עניינים, שלמות הקנין, שלמות הגוף ושלמות הנפש.

בפסוק א' התמקד בשלמות מצד מניעת השלילה, כלומר מצד הימנעות מחטא – לא הלך בעצת רשעים - הם החוטאים מצד הזדון והפשיעה בין אדם למקום בין בין אדם לחברו.

ולא עמד אפילו לזמן קצד בדרך חטאים - הם החוטאים מצד התאווה. וכן לא ישב במושב לצים - הם יושבי קרנות אינם פועלים רע אבל גם לא יעשו טוב רק רודפים רוח והבל וליצנות ואינם עוסקים בתורה.

בפסוק ב' "**כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה**" - מסביר המלבי"ם שאושרו של האדם לא יבוא רק במניעת הרע, אלא שעם מניעת הרע יפעל לעשות טוב. "**כי אם, אולם לא די במניעת הרע לבד כי מתנאי האושר שיעשה טוב...**"

אולם אין הכוונה שיעשה טוב נימוסי עפ"י קביעות שבדו להם דתות העמים, אלא בשמירת תורת ה' ומצותיו – "**ולא שיעשה טוב נימוסי לבד כהפילוסופים שבדו דתות לעצמם, רק שישמור תורת ה' ומצותיו...**"

והוסיף "בתורת ה' חפצו", שמתנאי עשיית הטוב שיעשה אותו מפני שהוא הטוב האמיתי, וכרצון לקיים מצוות ה', לא בעבור שום תועלת אישית אחרת, שפני שאז אין חפצו לקיים תורת ה' אלא להשיג תועלת אישית – **וגם באר שמתנאי עשיית הטוב שיעשהו בעבור שהוא טוב ובעבור מצות ה' לבד, לא בעבור פניות אחרות שיקוה להשיג עבור עבודתו שכר ותועלת, שאז אין חפצו תורת ה' רק הערב והמועיל שמקוה שכר עבודתו...**"

"**שלמות הזה מתחלק לשניים - שלמות העיון ושלמות המעשה, שלמות העיוני נקרא תורת ה', כי היא תורתו דעת ה' ודרכיו ואמתתו, אבל חלק זה לא ישיגהו האדם עד תכליתו, ודי אם בתורת ה' חפצו ומאוייו ומשתדל להשיגו ודורש אחריו, הגם שלא ישיגהו ופניו לא יראו, ושלמות המעשי הוא תורת האדם, היא תלמדהו את אשר יעשה או לא יעשה, וזה נקרא תורתו, ובחלק זה יהגה יומם ולילה ללמוד על מנת לעשות**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי

המלבי"ם ביאר שמהות ספר משלי הוא להבהיר ולפשט דברים סתומים, עמוקים ולא מוכרים באמצעות המשלה לדברים מוכרים וידועים.

ציון מקור המשלים – "שלמה", "בן דוד" ו"מלך ישראל" מבטאת את מעלת המשלים אשר בספר מהיבט – שהם מבוססים על חוכמה או הנבואה, וכן ביסוסם במסורת העוברת מדוד לדור, ועל בחינה וניסיון.

אחרי שבפסוק ב' ביאר שהחוכמה היא הכרת גדרי המידות, כולל ההופכיות שבהן, ולדעת להשתמש בהן בדרך נכונה, בפסוק ג' אומר שלמה המלך: "**לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים**".

המלבים מבאר שיש מוסר ויש מוסר השכל – "**שהשכל נבדל מן הבינה שהוא כוח חד באדם שעובר בדברים שאין יד הבינה שולטת בהם.**

כמו להשכיל ענייני החכמה שאין מתבררים במופתי הבינה, וכן להשכיל באמתת העצם הנשגב וסוד מעשה בראשית ומעשה מרכבה להשיג גדולתו של יוצר בראשית, כל זה מפעולות השכל.

והנה המוסר היוצא ע"י יראת ה' שיתיירא מענשו נקרא בשם מוסר סתם, והמוסר היוצא על ידי יראת הרוממות שמשיג גדולתו של ה' יתברך ויירא מרוממותו מעשות דבר נגד חקי החכמה אשר ישכילם בשכל טוב, זה נקרא מוסר השכל, כי זה יושג על ידי כח השכל.

ולפעמים יזכה אליו רוח הקודש ואז נקרא בשם שכל טוב, כ"ז יקח ממשלי הספר וממליצותיו, וכן ע"י המשלים האלה יקח צדק ומשפט, שהוא איך יתנהג בענינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, המשפט הוא מה שיעשה ע"פ הדין, והצדק הוא לפנים משורת הדין.

שישקוד על המקום והזמן והענין שלפיהם יטה לפעמים מן קו הדין לעשות כפי הצדק, וכן שיעשה מישרים, ושם זה נופל בין על הישר בדעותיו בדברים עיונים, בין על הישר במעשיו בדברים המעשיים, בין בדברים שתחת סוג החכמה בין מה שתחת סוג הבינה, אם שכלו ומעשיו הולכים ע"פ חקי היושר, וכ"ז ילמד מן המשלים האלה".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מדוע מגלה ה' לאברהם את תוכניותיו לגבי סדום ועמורה?

א. אברהם בעל עצות טובות. ב. ידע שאברהם יבקש עליהם רחמים.

ג. ידע שאברהם יחנך את ביתו לעשות צדקה וחסד. ד. א' וג' נכונות.

2. מה הייתה הסיבה למותה של פלתית בתו של לוט?

א. הייתה צדיקה וה' לא רצה שתראה בהפיכת סדום. ב. א' וג' נכונות.

ג. עשתה חסד לעני ואנשי סדום הרגוה. ד. פגעה בעניים וה' המיתה.

3. מה הבטיח ה' לאברהם, אחרי שעמד בניסיון של העקידה?

א. פרנסה טובה. ב. ריבוי זרעו ככוכבי השמים וכחול על שפת הים.

ג. שיהיה מלך לכל העולם. ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ז' ו ח'

7. מה ראתה שרה שישמעאל עושה, ולכן החליטה לגרש אותו ואת הגר?

א. משך את יצחק לשפיכות דמים ועריות. ב. משך את יצחק עבודה זרה.

ג. טען שהבכורה שייכת לו ולא ליצחק. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "...וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל...(פרק כא') מדוע נקרא "משתה גדול"?

א. היו בו מוזמנים רבים. ב. היו בו מטעמים רבים ומגוונים.

ג. נכחו בו גדולי הדור, שם ועבר ואבימלך. ד. כל התשובות נכונות.

5. "והעלהו שם לעולה ..." (פרק כב) מדוע השתמש ה' בלשון "העלהו"?

א. עולה מוקרבת כולה לה'. ב. ה' לא רצה שאברהם ישחט את יצחק.

ג. הכוונה להקריבו בפסגת ההר. ד. רמז לו על קורבן התמיד שהו עולה.

6. מה עשה אברהם על מנת להפר את גזר דינה של סדום ועמורה? (יח')

א. הוא דיבר עם הקב"ה בלשון קשה. ג. ניסה להתפלל עליהם.

ב. ניסה לדבר עם הקב"ה בדברי פיוס. ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ז' ו ח'

10. אברהם את הגר וישמעאל ללא כסף וזהב, היכן נדבת ליבו? (כא')

א. מפני שישמעאל יצא לתרבות רעה. ב. נתן להם, אך לא נכתב תורה.

ג. שרה התנגדה וה' אמר לו לשמוע בקולה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

ברכות והודעות

גיליון קול ששון עבר שידרוג – החל משבת בראשית נוספו לגיליון – ביאורים על הסדר לספרים - תהלים ומשלי, וכן יועלו רעיונות ערכיים מלאי חוכמה לדרכי חיים טובים.

ברכות לכל הנעים לקריאה לתמוך באברכי כולל "ברכת אברהם" – יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לשנה טובה, מבורכת, מלאה נחת ושלווה, בריאות איתנה ופרנסה טובה.